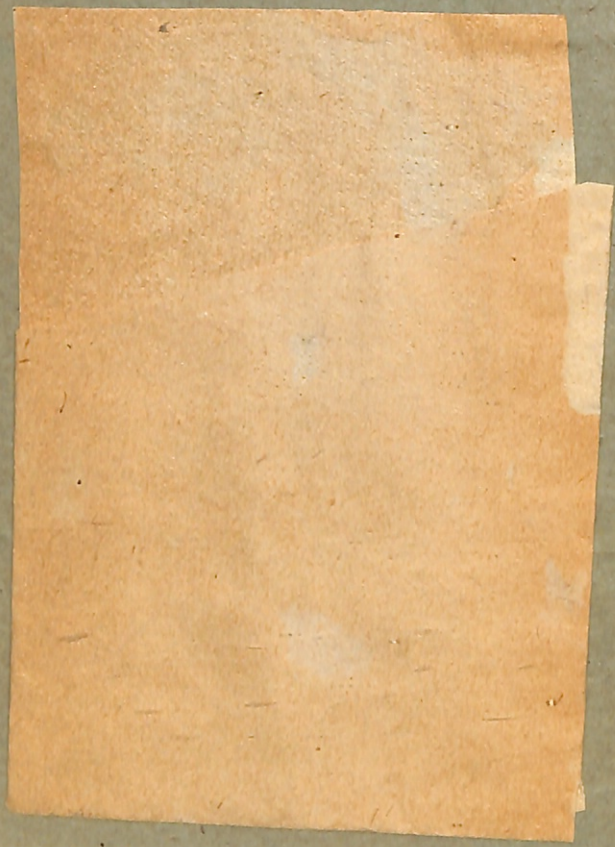

17299

891.99
U-41

1912

20 03

391.542-32

U-41

Մեղսբարձ.

№

2

ԵՐԵՐ
ՊԱՏԿԵՐ

891.99

U-41

ՍՆԻՈՒՄԵԱՆ

354

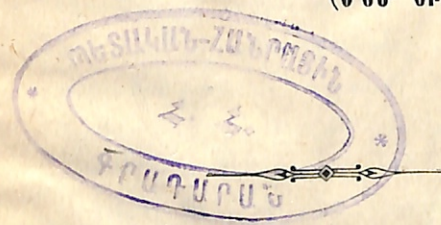
պ
464

ՎԱՂՈՒՑ, ԵՒՏ ՎԱՂՈՒՑ...

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽԱՂԸ

ՆՈՐ ՈՒԽՏԱՏԵՂԻՆ

(ՄԵԺ ՇԻՐԻՄԻ ԱՌԱՋ)

ԹԻՖԼԻՍ

Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Գրաֆոկայեա փող. 6.

1912

37034

45208...

ՎԱՂՈՒՑ, ՅԱՏ ՎԱՂՈՒՑ...

Վաղուց, շատ վաղուց է, ես մինչև անգամ չեմ յիշում, թե այդ երբ էր.

Միայն ամեն անգամ, երբ ես անցնում եմ այդ ժողովարանի մօտով, միշտ քեզ եմ յիշում: Յիշում եմ, որ շաբաթ երեկոյ էր և այդ ժողովարանում մեծ հանդէս կար, բայց չեմ յիշում, ինչի առթիւ էր այդ մեծ հանդէսը...

Պարահանդիսի ահագին, հարուստ դահլիճը, էլեկտրական լոյսով շքեղ լուսաւորւած էր, հասարակութիւնը գալիս էր ու գալիս. անվերջ...

Հագարաւոր մաքեր, հագարաւոր

զգացմունքներ, իրար էին խառնել պարահանդիսի այդ մեծ դահլիճում... Իւրաքանչիւրն աշխատում էր ինքը նւկատւի, ինքը երեւայ...

Ձանձրալի... Տաղալալի էր...

Ես վճռեցի հեռանալ: Արագ քայլերով իջայ աստիճաններով, դիմեցի դէպի դուռը, որը յանկարծ բացւեց իմ առաջ և դու ներս եկար. Ես կանգ առայ: Այդտեղ առաջին անգամ մեր հայացքները իրար հանդիպեցին. քեզ հետ ուրիշ մարդիկ էլ կային, չը գիտեմ ովքեր էին, ես նրանց չը տեսայ: Ես քեզ էի նայում ակնդէտ, քեզնով հիացած...

Ես փնտրեի էի տեղումս քարացած. Ես քեզ չէի ճանաչում, ծանօթ չէի, բայց ինձ թւաց, որ քեզ շատ եմ պատահել, տեսել... Միայն վաղուց, շատ վաղուց, ես չէի յիշում թէ երբ... Դու էլ ինձ նկատեցիր, մեղմ ժպտացիր, ապա անցար իմ մօտով ու աստիճաններով բարձրացար դէպի մեծ դահլիճը...

Ես բոլորովին մոռացայ, որ տուն էի ուղում գնալ. վազելով բարձրացայ աստիճաններով ու մտայ մեծ դահլիճը...

Քեզ շրջապատել էին ծանօթներդ, նրանց մէջ ես նկատեցի Լևոնին, նա քո մօտ ծանօթն է եղել, ես այդ յետոյ իմացայ երբ նրան տեսայ քեզ հետ, ես շատ ուրախացայ. Լևոնը իմ լաւ բարեկամն է. թէև հարուստ է, շատ:

Ինչ լաւ, հետաքրքիր էր այդ մեծ դահլիճը...

Ես զարմանում էի ինձ վրայ, թէ ի՞նչպէս մի քանի ընկերացիներով կարող էի մտածել, այդ հետաքրքիր պարահանդիսից հեռանալու մասին...

Քեզ հետեւելու մասին, ես ի հարկէ, բոլորովին էլ չէի մտածում:

Իմ ինչ գործն է, որ դու եկել ես այդ պարահանդէսը, բացի քեզ ուրիշ հազարաւոր մարդիկ էլ էին եկել. մենակ հօ դու չէիր, դու ո՞վ ես ինձ համար, ես քեզ չեմ էլ ճանաչում...

Ես միայն ցաւում էի, որ մի քանի ժամից յետոյ, պէտք է վերջանար այդ հետաքրքիր պարահանդէսը...

Բոլորն էլ զբօսնում էին այդ շքեղ դահլիճներում, դու էլ էիր զբօսնում, ինչո՞ւ ուրեմն ես չը պիտի զբօսնէի. ևս

էլ էի զբօսնում... Իսկ եթէ դու հետ
նայելով, շարունակ ինձ էիր տեսնում,
այդ միայն պատահմամբ էր, որ ես
միշտ քեզ մօտ էի լինում...

Ի հարկէ, միայն պատահմամբ...

Իսկ երբ Լևոնը մեզ ծանօթացրեց,
ես դողալով մեկնեցի ձեռքս ու ստորու-
կի նման խոնարհեցի քո առաջ... Աչ-
քերս գետնին էի յառել ու չէի հա-
մարձակւում քեզ նայել... Դու առա-
ջինը սկսեցիր խօսել...

Ինչ լաւ էր այն ժամանակ... Ինչ
լաւ...

Երբ մենք մնացինք առանձին, ես
չը գիտէի ինչ անել, զգացմունքները
խեղդում էին ինձ, անկարող էի մի բառ
անգամ արտասանել. ես ինձ այնպէս
երջանիկ էի զգում... Ինչ լաւ էր այն
ժամանակ...

Իսկ յետոյ երբ ես աչքերս զդու-
շութեամբ բարձրացրի ու նայեցի քեզ,
դու մեղմ ժպտացիր, աչքերդ խոնար-
հեցրիր, ապա կրկին ինձ նայելով, նո-
րից ժպտացիր... Ես աւելի և աւելի էի
շփոթւում, ես չըգիտէի, թէ ինչո՞ւ հա-

մար էիր դու այդքան շատ ժպտում...
բայց ինձ հաճելի էր, որ դու ժպտում
էիր ինձ թւում էր, որ դու էլ ինձ նման
շփոթւում, քեզ կորցնում, երջանիկ ես...

Ես ուզում էի քեզ ասել, որ... Բայց
հէնց այդ ըոպէին մօտեցաւ քեզ ակնո-
ցաւոր մի պարոն, դու վերցրիր նրա
թւը, մի խորհրդաւոր հայեացք նետելով
ինձ, հեռացար առանց ձեռք տալու...

Աչքերս գետնին յառած, ես մնացել
էի կանգնած, երբ յանկարծ նկատեցի,
որ աջ ոտիս կոշիկը երկու կարկատան
ուռէր: Չզւանքով աչքերս դարձրի այդ
կարկատաններից.

Ես զգում էի, որ նրանք այդ ըոպէ-
ին իմ վտանգաւոր թշնամիներն էին...
Հազար ու մի մտածութիւններ անցան
իմ գլխով...

Յանկարծ ինձ թւաց, որ դու այդ
կարկատանների վրայ էիր ծիծաղում...
Ես ինձ այնպէս վատ զգացի. բարկու-
թիւն, զայրոյթ, արդարանալու պա-
հանջը իմ մէջ խառնեցին իրար: Ես
ուզում էի վազել քո յետեից, ուզում
էի գոռալ, ասել, որ ես բոլորովին մե-

դաւոր չեմ, եթէ հարուստ չեմ և ստիպ-
ւած եմ կարկատաններով կոշիկներ հագ-
նել... Բայց յանկարծ յիշեցի, որ ես էլ
կարող եմ առանց կարկատանների կո-
շիկներ հագնել—Այո, այո...

Այո, վաղը, անպայման վաղը, ես կը
ծախեմ իմ ժամացոյցը. ի՞նչ, նւէր է,
թանգագին յիշատակ. թող գրողը տանի
բոլոր յիշատակները. ինձ հարկաւոր են
նոր կոշիկներ և ոչ յիշատակներ. ես հօ
չեմ կարող այսպիսի անպիտան կոշիկ-
ներով ման գալ և մինչև անգամ պա-
րահանդէս... Այո, այո, ի հարկէ ծիծա-
ղելի եմ, դու իրաւունք ունէիր իմ կար-
կատած կոշիկների վրայ ծիծաղելու,
հաւատա, որ ես բոլորովին էլ քեզ չեմ
մեղադրում... Բայց վաղը ես կը գնեմ,
նոր, ամենանոր ձևի կոշիկներ, այ, ճիշտ
այնպիսի, ինչպիսին հագել էր այն
ակնոցաւոր պարոնը, որի թեւ դու
առաւ ու առանց ինձ ձեռք տալու հե-
ռացար...

Այս մտածութիւնների մէջ էի, երբ
յանկարծ էլեքտրական լոյսը հանգրդին
և իսկոյն նորից վառեցին: Դա, ցրւելու

առաջին նշաններ: Միւս սենեակներում
ու դահլիճներում միայն կէս լոյս էր
թողած:

Ես քեզ որոնում էի ամեն տեղ. մի
անգամ էլ քեզ տեսնելու ցանկութիւնը
կրակ դարձած բռնկել էր հոգիս:

Մեծ դահլիճում դու. չը կայիր. ան-
ցայ երկրորդ դահլիճը, այնտեղ էլ չը-
կայիր: Անյաջողութեան երկիւղը ըսկը-
սեց ինձ պատել: Գո՛ր նման ես անցայ
բուֆէտ, ապա երրորդ դահլիճ, նախա-
սենեակ, ընթերցարան և քեզ ոչ մի
տեղ չըգտայ, դու ոչ մի տեղ չըկայիր:
Ես դողում էի ամբողջ մարմնով, քեզ չը-
գտնելու սև ուրւականը կրծում էր հոգիս:

Որոշեցի նորից նայել մեծ դահլիճը:

Ընթերցարանի կողքի սենեակով կա-
րելի էր իսկոյն մեծ դահլիճ անցնել:
Հեւալով ու դողալով ես սկսեցի վազել
դէպ մեծ դահլիճը, երբ յանկարծ այդ-
տեղ, այդ կիսալոյս սենեակում քեզ նկա-
տեցի...

Ապշած մնացել էի տեղումս արձա-
նացած...

Հայելու առաջ դու քո մազերն էիր

ուղղում իսկ ակնոցաւոր պարոնը քո
յետեւը կանգնած, կարճ-կարճ համբոյր-
ներ էր դրոշմում քո մերկ վզին: Այս
բոլորը ես տեսայ շատ պարզ, իմ երկու
այն աչքերով, որոնք մի ժամ դրանից
առաջ չէին համարձակում քեզ նայել
ու խոնարհութեամբ գետնին էին յառ-
ւել... Դրանից յետոյ ես տեսայ ինչպէս
դու շուռ եկար, երկու կատակի ապ-
տակներ նւիրեցիր ակնոցաւոր պարո-
նին, որից յետոյ ձեր շրթունքները միա-
ցան... Երկւոր... Երկւոր...

Ես շնչասպառ քարացել էի ու չը
գիտէի ինչ անել:

Դուք ինձ չը նկատեցիք և երկուսդ
էլ շինծու աղմուկ-ծիծաղով անցաք
մեծ դահլիճը... Հասարակութեան մէջ...

Այդտեղ ես վճռեցի, այդ բանը քեզ
երբէք չը ներել և անպայման վրէժ-
խնդիր լինել: Այո, վճռած է: Գիտցիր
և դու, իմ գեղեցիկ ժամացոյցը վաղը
եւ չեմ ծախի և ակնոցաւոր պարոնի
կոշիկների նման կոշիկներ, ես այլ ևս
երբէք, երբէք չեմ հագնի:

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽԱՂԸ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽԱՂԸ

Մայրաքաղաքը, համալսարանը, ուսանողական կեանքը, կրկնապատիկ նրանց երջանիկ էին դարձրել:

Թւում էր, ոչ ոք և ոչինչ այլևս չէր կարող նրանց երջանկութիւնը խանգարել: Այնպէս ամուր, կապուած էին նրանք...

Տանջանքի այնքան խիստ ծանր օրեր, համբերել էին նրանք այսօրուան համար... երբ վերջապէս միացած յաւիտեան, վայելեն պիտի երջանկութիւնն իրանց...

Եւ այսօր իրանց նպատակին հասած՝ օրհնում էին անվերջ սէրն ամենակարող...

«Ինչ լաւ է կեանքը, ժորժ, ինչ լաւ...» կրկնում էր հիման ամեն օր անդադար...

Անցնում էին օրեր, ամիսներ և կեանքը բաղցր, աւելի երջանիկ էր թրւում հիմային:

Հիման չէր բարկանում, եթէ շատ ուշ գիշերին գալիս էր ժորժը յոգնած, ուժասպառ ու շատ յաճախ, առանց խօսելու, խոր քուն էր մտնում...

Այդ ժամանակ էլ իրան երջանիկ էր զգում գեղեցիկ հիման, որպէս դիցունհի հէքիաթային աշխարհի, նա հսկում էր, որ հանգիստ քնանայ ժորժն իր սիրած...

Ինչու էր ժորժն այդքան ուշ տուն վերադառնում, ինչու վերջերս այդքան փոխուած, անխօս է դառել... Երբէք չէր հարցնում ինքն իրեն հիման: Երբէք, երբէք նա չէր կասկածում...

Այնպէս խորը նա սիրում ու հաւատում էր նրան...

Իսկ ժորժը հեռանում, գնում էր անդարձ...

Բարձր շրջանի օրիօրդներ ու տիկիներ, աղամանդեայ ճիթեր, մախմուր ու թաւիշ, ոսկեգօծ կարասիք, գեղեցիկ ձիաներ, նրան կախարդել, խելառ էին դարձրել...

Ամեն անգամ նա այդ սալոններում յիշում էր իր զգուելի բնակարանը աղքատիկ, և նրանց մէջ... հիման...

Հիման... Այո, այո, հիման...

Բայց ոչ, ժորժը անազնիւ չէ, նա չի ուզում անազնիւ լինել. նա չի մոռացել հիմային. ոչ, նա միշտ էլ յիշում է նրան, խղճում, սիրում, բայց...

բայց...

Աղամանդեայ ճիթեր, մախմուր ու թաւիշ նրան կախարդել, խելառ են դարձրել...

Օրեր ամիսներ անցնում էին գնում և ժորժը նրանց հետ հեռանում հիմայից, գնում էր անդարձ...

Վերջին քննութիւններն են: Կրկին մէկ ամիս և ժորժը վերջապէս, այսքան երկար տարիներից յետ կրդառնայ բժիշկ:

1003
37034

Ուրախ, աշխոյժ, խօսակցում էր նրա գում, կատակում էր ու ծիծաղում:

Տիկիկներ ու օրիօրդներ հաճոքից թուլանում...

Ցնծում է ժորժը:

Նա այլևս չէ յիշում իր զգուելի բընակարանն աղքատիկ, և նրանց մէջ, իր սիրած փայփայած նախկին դիցուհի, սիրուն էմմային...

Էմմա... Այո... Բայց ուր է նա այժմ վաղուց, շատ վաղուց է, որ չէր պատահում նրան այլևս: Դուցէ այս քաղաքից նա հեռացել, իր ծնողների մօտ է գնացել... զուցէ... ով գիտէ...

Այդ բոլոր անցեալը թւում էր ժորժին մի մարած երազ, մի հին մելոդիա, որ այլևս երբէք, երբէք չէր կրկնւի..

Ամսի 22-ի առաւօտն էր, գեղեցիկ կառքը հսկայ շինութեան տուփ կանգ առաւ: Դուրս եկաւ կառքից ժորժը փայլելով համալսարան մտաւ.

Վերջին քննութիւնն էր՝ «Судебная медицина» անսպասելի յաջող անցել էին բոլոր քննութիւնները. այսօր վերջինն

է մի քանի ժամ միայն և ժորժը բըժիշկ է դիպլոմով:

Սկսեց քննութիւնը: Պրոֆեսսորի իւրաքանչիւր հարցին պատասխանում է ժորժը առանց կանգ առնելու. այստեղ էլ բախտը ժպտում է նրան, երջանիկ զգում, ահա այս քննութիւնն էլ անցաւ փայլուն, անսպասելի յաջող: Գոհ է պրոֆեսսորը, անչափ շնորհակալ: Անդամահատութեան էլի մի հարց և քննութիւնն ամբողջովին վերջացած էր համարւում:

Հաստատ քայլերով մօտեցաւ ժորժը, դանակը վերցրեց, դիմեց դիակին և... Եւ սարսափած մնաց քարացած... Այս հարցին պատասխանել նա անկարող եղաւ. թուլացաւ ձեռքը, ընկաւ դանակը:

Մեռած անցեալն էր կենդանացել, մարած երազներ էին կրկնւում, տանջանքի մելոդիան էր հնչում...

Դեեր ու ճիւղներ քրքշում էին ու հոգում, հէ, հէ, հէ... հա, հա, հա...

Բնութեան խաղն էր դա անգոր մար-

դու հետ. բաղդի վրէժն էր, ճակատագրի ծաղրն ու ծիծաղը...

Սեղանի վրայ անշարժ ընկածը, էմմայի դիակն էր, որ իր բաց աչքերն ժորժին էր նայում...

ՆՈՐ ՈՒԽՏԱՏԵՂԻՆ

ՆՈՐ ՈՒՒՏԱՏԵՂԻՆ

Մեծ շիրիմի տուաջ

Մի քանի տասնեակ տանջանքի տարիներ ապրեց նա այս զազիր աշխարհում:

Ապրեց ու ստեղծագործեց:

Նա ստեղծագործեց մարդկութեան համար, որին սիրում էր իր սրտի խորքից:

Նա սիրեց մարդուն:

Բայց մարդը կոպիտ, կեղծ ու զազիր՝ նրա վեհ սէրը չհասկացաւ:

Դաւաճանեց նրան.

Սակայն նրա սիրոյ վառ ճրագը հանգցնել չկարողացաւ և ամբողջ մարդկութիւնը:

Նա խորը սիրեց մարդուն:

Սուրբ գիրքը ձեռին՝ սէր էր քարոզում և մի նոր կեանքի հրաւէր կարդում...

Դէպի վեր էր կանչում...

Բայց մարդը կոպիտ, զաղիւր, դաւաճան, մարդկութեան թշնամի յայտարեց նրան:

Անիծեց ու անաստուած հռչակեց...

Բայց վառ արեգակ, և յոյս, և հաւատ ծերուկի հոգում միշտ ֆնաց կենդանի:

Եւ խղճաց մարդուն...

Տանջանքի երկար տարիների իր աշխատանքը ողջ տուեց մարդուն, նուիրեց մարդկութեան:

Մարդը վայելեց...

Իսկ ստեղծագործողը մեծ խռով ու անհանգիստ դժգոհ իրանից, քայլում էր մտազբաղ...

Զրկւել էր քնից...

Եւ երբ հանգիստ ու անդորր գիշերուայ ժամին, խաղաղ քուն մտած, նիրհում էր մարդկութիւնը... Նայեց ծերունին իր չորս բոլոր խաւար:

Հառաչեց ծերունին...

Եւ գնում էր ծերունին մթութեան ժամին, ոլոր ու մոլոր նեղ ճամբաներով, մէջ կէսգիշերին:

Գնում էր փնտռելու կեանքը գեղեցիկ, հեռու այս աշխարհից, բարձունքներում սիրուն:

Սիրում էր մարդուն.

Արեւ էր ուզում...

Գնում էր ծերունին միայնակ ու խոժոռ, երբէք չէր նայում յետ.

Գնում էր լեռները...

Գնում էր անդարձ...

Երբ լերան բարձունքին հասաւ ծերունին, յանկարծ այս աշխարհում աղմուկ բարձրացաւ.

Աղմուկ բարձրացաւ մարդկութիւնը արթնացաւ...

Հասկացան մարդուն:

Բայց չկար այլ ևս մարդն այս աշխարհում. այս աշխարհում, ուր այնպէս խորը սիրեց նա մարդուն և տանջուեց, նրան սիրելու համար...

Փառքը ծերունու բևեռից-բևեռ թընդում էր ուժգին, իսկ ծերունին տխուր, մոայլ ու դժգոհ լեռան կատարին, արեւին չհասած ընկած էր ուժասպառ...

Նա լաց էր լինում սրտի մոմուռով ու ջերմ արցունքները անթիւ կաթիլներով հոսում էին աչքերից...

Եւ մի գիշերում նրա ջերմ արցունքներից, անյայտ հովտի մէջ աղամանդեայ մի լեռն բարձրացաւ...

Այնքան նա լացեց...

Նոր արշալոյսը առաջինը ողջունեց աղամանդեայ լեռան և նրա այնքան փնտռած, սիրուն, արեւը զարկում էր լեռան, արտացոլում ու լոյս տարածում խաւար աշխարհում...

Ծերուկի փառքը բևեռից-բևեռ թընդում էր ուժգին...

Եւ բոլոր աշխարհներէից, և բոլոր կողմերից գնում էին մարդիկ նրան փնտռելու... Բայց նա չկար:

Այս աշխարհում ոչ մի տեղ չկար. այս աշխարհում չըզտաւ և ոչ մի տեղ ծերուկը իր համար...

Նա խորը սիրեց մարդուն, բայց թողեց աշխարհը...

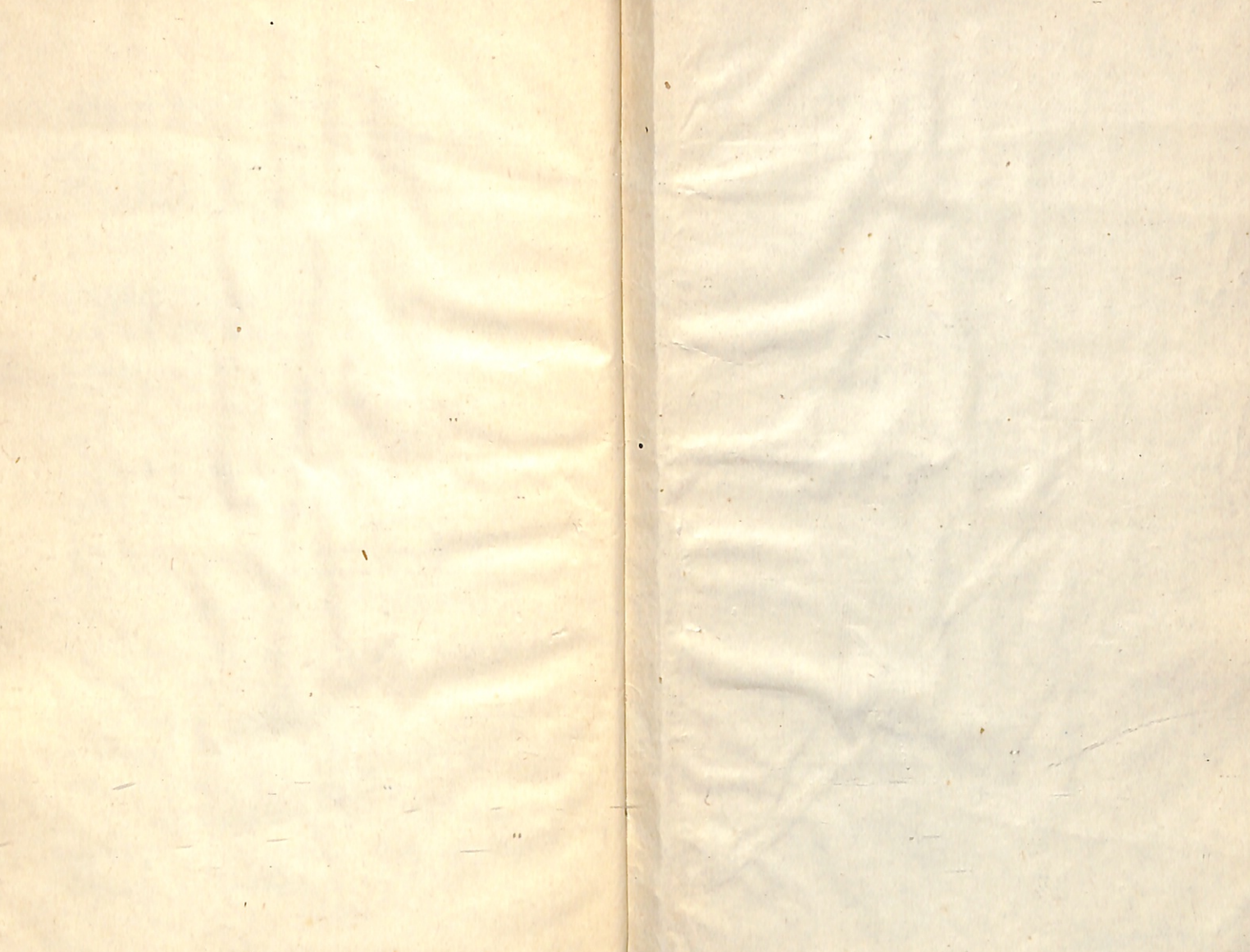
Եւ աշխարհին թողեց իր ջերմ արցունքները. իսկ այդ արցունքները աղամանդ դառնալով մեծ ու լուսեղէն լեռը բարձրացրին...

Իսկ այդ լեռը, որպէս կենդանի վկայ, միշտ մեզ յիշեցնում է վեհ ծերուկին, նրա խոր սէրը ու նրա ձգտած ու փնտռած նոր կեանքը...

Եւ մենք մինչև այսօր էլ գնում ենք անվերջ այդ ուխտատեղին, անձայն ու անխօս գլուխ խոնարհում, նրան երկրպագում...

Ապա վերադառնում և աշխարհին աւետում մի նոր լուսաբաց...

Լոյս է տեսել՝

Առանց վերնագրի № 1 5 Կ.
Կեանքի ճանկերում (հ. լ.) 5 Կ.
Ֆրդուսի—պատկերներ նրա կեանքից . . . 7 Կ.
Երեք պատկեր № 2 5 Կ.

ԳԻՆԸ 5 ԿՈՊ.

17299

2013

